فصل دوم

بازیگران اصلی در میدان اقتصاد

درس ۵ بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

بنگاه و خانوار در اقتصاد

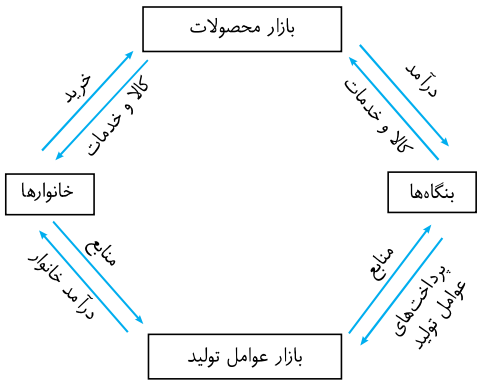
دو گروه از مهم‌ترین تصمیم‌گیرندگان و بازیگران در اقتصاد
۱. خانواده
۲. بنگاه‌ها

خانوارها

۱. کالاها و خدمات مورد نیاز را از کسب‌وکارها خریداری می‌کنند.
۲. زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرین را برای تولید کالاها و خدمات ارائه می‌کنند.

بنگاه‌ها

۱. بنگاه همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به‌عنوان یک کسب‌وکار می‌شناسند.
۲. مؤسسات، کسب‌وکارها یا همان بنگاه‌ها می‌توانند شامل مزارع کشاورزی، فروشگاه‌ها، کسب‌وکارهای خویش‌فرمایی مثل پیرایشگری، نقشه‌کشی و معماری ساختمان یا شرکت‌ها و کارخانه‌های تولید و کارگاه‌ها باشند.
۳. برای تولید کالاها و خدمات، بنگاه‌ها باید از خانوارها منابع را خریداری یا اجاره کنند. مثلاً یک رستوران زنجیره‌ای، زمانی که افرادی را استخدام می‌کند، نیروی کار از خانوارها اجاره می‌کند.

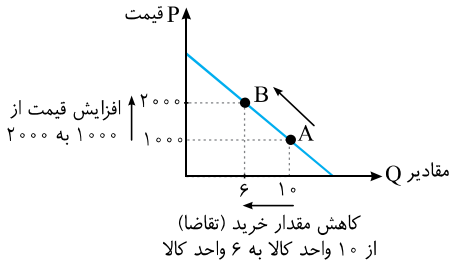

قانون تقاضا: مقدار تقاضا از یک کالا با **قیمت** آن رابطه‌ای عکس دارد، به‌طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می‌یابد و با کاهش قیمت، مقدار تقاضا افزایش می‌یابد. این رابطهٔ عکس بین قیمت و مقدار تقاضا، باعث می‌شود نمودار تقاضا، خطی از چپ به راست **نزولی** باشد.

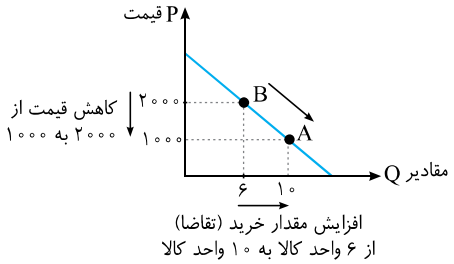
توجه ۱. در بررسی نمودارها (چه تقاضا و چه عرضه) همواره **ابتدا** قیمت تغییر می‌کند، سپس مقدار کالا. دقیقاً مثل اسب و کالسکه که ابتدا باید اسب حرکت کند سپس کالسکه، یعنی اگر بگویید افزایش قیمت باعث کاهش تقاضا شده است، صحیح است، ولی اگر بگویید افزایش مقدار تقاضا باعث کاهش قیمت شده است، غلط است.

۲. چون نمودار تقاضا برحسب تغییرات قیمت کالا رسم می‌شود، بنابراین تنها عاملی که باعث حرکت روی منحنی (نمودار) تقاضا می‌شود، فقط و فقط تغییرات قیمت است، یعنی اگر قیمت افزایش یابد، بر روی نمودار تقاضا به‌سمت بالا حرکت می‌کنیم و مقدار کالای تقاضاشده کاهش می‌یابد و اگر قیمت کاهش یابد، بر روی نمودار تقاضا به‌سمت پایین حرکت می‌کنیم و مقدار کالای تقاضاشده افزایش می‌یابد.

۳. به‌جز تغییرات قیمت که باعث حرکت روی نمودار تقاضا می‌شود، سایر موارد مانند درآمد، سلیقه، انتظارات و قیمت کالاهای دیگر، مد و تبلیغات و انتظار افزایش قیمت در آینده نیز بر روی مقدار تقاضا مؤثر است و باعث جابه‌جایی (انتقال) منحنی تقاضا می‌شوند.

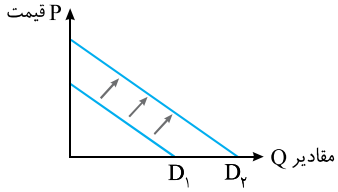

افزایش قیمت باعث حرکت **بر روی منحنی** تقاضا می‌شود و از نقطهٔ A به B حرکت می‌کنیم.

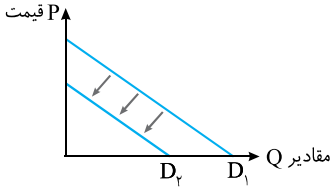
کاهش قیمت، باعث حرکت بر روی منحنی تقاضا می‌شود و از نقطهٔ B به A حرکت می‌کنیم.

افزایش درآمد (به شرط اینکه کالا نرمال (معمولی) باشد)، بهبود سلیقهٔ مردم نسبت به کالا و انتظار افزایش قیمت کالا در آینده، باعث جابه‌جایی (انتقال) منحنی تقاضا به‌سمت راست می‌شود (یعنی مردم از آن کالا بیشتر می‌خرند).

منحنی تقاضای D_1 به‌سمت راست جابه‌جا و تبدیل به منحنی تقاضای D_2 شد.

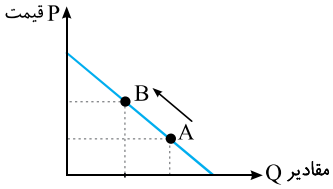
کاهش درآمد (به شرط اینکه کالا نرمال (معمولی) باشد)، تبلیغات منفی در مورد یک کالا و انتظار کاهش قیمت کالا در آینده، باعث جابه‌جایی (انتقال) منحنی تقاضا به‌سمت چپ می‌شود و مردم از آن کالا کمتر می‌خرند.

منحنی تقاضای D_1 به‌سمت چپ جابه‌جا و تبدیل به منحنی تقاضای D_2 شد.

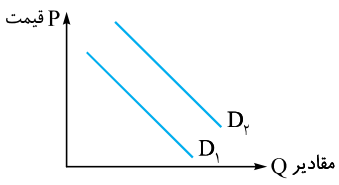
تحلیل نمودار تقاضا وقتی دو کالای x و y جانشین یکدیگر باشند

گوشت سفید جانشین گوشت قرمز است. می‌خواهیم ببینیم افزایش قیمت گوشت قرمز چه تأثیری روی میزان خرید (تقاضای) گوشت سفید می‌گذارد (فرض می‌کنیم قیمت گوشت سفید ثابت و درآمد مصرف‌کننده نیز ثابت است).

مرحلهٔ ۱

با افزایش قیمت گوشت قرمز، میزان تقاضا از گوشت قرمز کاهش می‌یابد و بر روی منحنی تقاضای گوشت قرمز به‌سمت بالا حرکت می‌کنیم.

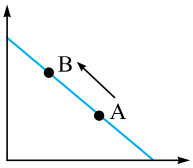

مرحلهٔ ۲

چون قیمت گوشت سفید ثابت است، مردم از گوشت سفید بیشتر تقاضا می‌کنند و منحنی تقاضای گوشت سفید به‌سمت راست جابه‌جا (منتقل می‌شود).

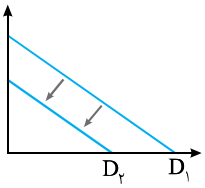
تحلیل نمودار تقاضا وقتی دو کالای x و y مکمل یکدیگرند

کالای x و y مکمل یکدیگرند یعنی دو کالا با هم مصرف می‌شوند.
فرض کنید قیمت چای افزایش یابد، می‌دانیم چای و قند را با یکدیگر مصرف می‌کنند، پس دو کالای مکمل محسوب می‌شود.

مرحلهٔ ۱

قیمت چای افزایش می‌یابد، پس مردم کمتر چای تقاضا می‌کنند (می‌خرند).

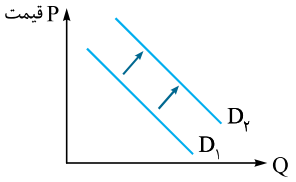
مرحلهٔ ۲

منحنی تقاضای قند (کالای مکمل چای) به‌سمت چپ جابه‌جا (منتقل) می‌شود، میزان تقاضای قند نیز کاهش می‌یابد.

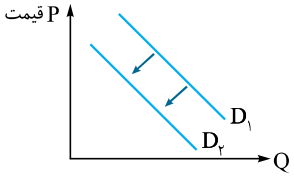
توجه بدیهی است اگر قیمت چای کاهش یابد، تقاضا برای قند افزایش می‌یابد و منحنی تقاضای قند به‌سمت راست منتقل می‌شود.

تحلیل نمودار تقاضای کالای پست

کالای پست کالایی است که با افزایش درآمد، مردم تمایل کمتری به مصرف آن کالا (خدمت) دارند و درنتیجه بعد از افزایش درآمد، میزان تقاضای آن کاهش می‌یابد و در شرایطی که درآمد کاهش یابد، مردم مقدار بیشتری از آن کالا (خدمت) خریداری می‌کنند، یعنی کالای پست با درآمد، رابطهٔ عکس دارد.

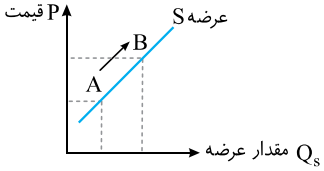

با کاهش درآمد، میزان تقاضا از کالای پست افزایش یافته و منحنی تقاضا به‌سمت راست جابه‌جا شده است.

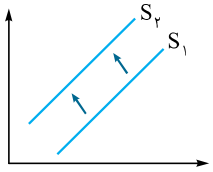

با افزایش درآمد، میزان تقاضا از کالای پست کاهش یافته و منحنی تقاضا به‌سمت چپ جابه‌جا می‌شود.

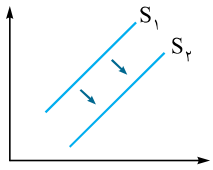
قانون عرضه: با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا افزایش می‌یابد و بالعکس!
مقدار عرضه با قیمت رابطهٔ مستقیم دارد، زیرا با افزایش قیمت، تولیدکنندگان تمایل (انگیزهٔ) بیشتری برای تولید خواهند داشت و کالای بیشتری به بازار عرضه می‌کنند (در اینجا هم ابتدا قیمت تغییر می‌کند سپس مقدار عرضه). رابطهٔ مستقیم بین مقدار عرضه و قیمت باعث صعودی شدن منحنی (نمودار) عرضه می‌شود.

دلیل حرکت از نقطهٔ A به نقطهٔ B، افزایش قیمت است که موجب افزایش مقدار عرضه می‌شود.
به‌جز قیمت که باعث حرکت روی منحنی عرضه می‌شود، سایر عوامل نیز بر میزان عرضه مؤثر می‌باشند.
توجه مهم تغییر هر عامل مؤثر بر عرضه، به‌جز قیمت، باعث جابه‌جایی (انتقال) منحنی عرضه می‌شود.
افزایش هزینه‌های تولیدی، مانند افزایش قیمت مواد اولیه، باعث می‌شود که میزان عرضه کاهش یابد و منحنی عرضه به‌سمت چپ منتقل شود.

در اثر افزایش هزینه‌های تولیدی منحنی S_1 به S_2 (سمت چپ) منتقل شد.
بدیهی است که کاهش هزینه‌های تولیدی، مانند کاهش قیمت مواد اولیه، باعث می‌شود که میزان عرضه افزایش یابد و منحنی عرضه به‌سمت راست جابه‌جا (منتقل) شود.

در اثر کاهش هزینه‌های تولیدی، منحنی S_1 به S_2 (سمت راست) منتقل شد.

توجه ابداعات و اختراعات معمولاً با کاهش هزینه‌ها اثر مثبتی بر تولید و عرضه دارند، یعنی باعث جابه‌جایی منحنی عرضه به‌سمت راست و افزایش عرضه می‌شوند.

ردیف	قیمت	مقدار تقاضا	مقدار عرضه	میزان مازاد یا کمبود	مخارج مصرف‌کننده = (حداکثر) درآمد تولیدکننده
۱	۵۰۰	۱۲	۰	۱۲−۰=۱۲ کمبود عرضه = ۱۲	۰×۵۰۰=۰ قیمت×مقدار عرضه
۲	۱۰۰۰	۱۰	۲	۱۰−۲=۸ کمبود عرضه = ۸	۲×۱۰۰۰=۲۰۰۰ قیمت×مقدار عرضه
۳	۱۵۰۰	۸	۴	۸−۴=۴ کمبود عرضه = ۴	۴×۱۵۰۰=۶۰۰۰ قیمت×مقدار عرضه
۴ = e = نقطهٔ تعادل	$P_e=۲۰۰۰$ قیمت تعادلی	$Q_e=۶$ مقدار تعادلی	$Q_e=۶$ مقدار تعادلی	۶−۶=۰ نه مازاد داریم نه کمبود.	۶×۲۰۰۰=۱۲,۰۰۰ قیمت تعادلی×مقدار تعادلی
۵	۲۵۰۰	۴	۸	۸−۴=۴ مازاد عرضه = ۴	۴×۲۵۰۰=۱۰,۰۰۰ قیمت×مقدار تقاضا
۶	۳۰۰۰	۲	۱۰	۱۰−۲=۸ مازاد عرضه = ۸	۲×۳۰۰۰=۶۰۰۰ قیمت×مقدار تقاضا
۷	۳۵۰۰	۰	۱۲	۱۲−۰=۱۲ مازاد عرضه = ۱۲	۰×۳۵۰۰=۰ قیمت×مقدار تقاضا

کمبود عرضه یا مازاد تقاضا: ردیف‌های ۱ تا ۳

مازاد عرضه یا کمبود تقاضا: ردیف‌های ۵ تا ۷

ردیف ۴ (نقطهٔ تعادلی): ۶ = مقدار عرضه = مقدار تقاضا ⟹ قیمت تعادلی = ۲۰۰۰ تومان

در تعادل نه مازاد داریم و نه کمبود:

قیمت تعادلی × مقدار تعادلی = درآمد تولیدکننده = مخارج مصرف‌کننده در تعادل

در ردیف‌های ۱، ۲ و ۳ کمبود عرضه (مازاد تقاضا) وجود دارد.

نکته ۱. در شرایط کمبود عرضه (مازاد تقاضا)، مقدار (میزان) کمبود عرضه (مازاد تقاضا) را می‌توان از رابطهٔ زیر به دست آورد:

مقدار عرضه − مقدار تقاضا

۲. در شرایط کمبود عرضه (مازاد تقاضا)، درآمد تولیدکننده یا همان مخارج مصرف‌کننده (هزینه‌های مصرف‌کننده) را می‌توان از رابطهٔ زیر به دست آورد:

قیمت کمبود عرضه × مقدار عرضه

در ردیف‌های ۵، ۶ و ۷ مازاد عرضه یا کمبود تقاضا وجود دارد.

۳. در شرایط مازاد عرضه (کمبود تقاضا) مقدار (میزان) مازاد عرضه (کمبود تقاضا) را می‌توان از رابطهٔ زیر به دست آورد:

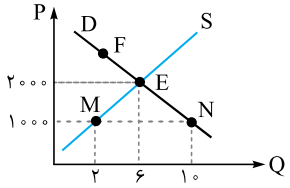
مقدار تقاضا − مقدار عرضه

۴. در شرایط مازاد عرضه (کمبود تقاضا)، درآمد تولیدکننده یا همان مخارج مصرف‌کننده (هزینه‌های مصرف‌کننده) از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

قیمت کمبود تقاضا × مقدار تقاضا

پرسش با توجه به نمودار عرضه و تقاضای مقابل:

الف) نقطهٔ تعادلی کدام است؟ ب) مقدار تعادلی کدام است؟ پ) قیمت تعادلی کدام است؟ ت) حداکثر درآمد تولیدکننده و مخارج مصرف‌کننده در تعادل کدام است؟ ث) حداکثر درآمد تولیدکننده و هزینهٔ مصرف‌کننده در قیمت ۱۰۰۰ تومان کدام است؟ ج) در قیمت ۱۰۰۰ تومان با چه نوع مازاد یا کمبودی مواجه هستیم، دلیل آن چیست و مقدار آن کدام است؟

پاسخ الف: محل برخورد دو منحنی عرضه و تقاضا در دستگاه مختصات را نقطهٔ تعادل می‌گوییم. با توجه به نمودار، دو منحنی عرضه و تقاضا در نقطهٔ E یکدیگر را قطع کرده‌اند، پس E نقطهٔ تعادل است.

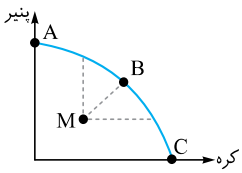
ب: اگر از نقطهٔ E، خطی عمود بر محور xها در نظر بگیریم، مقدار تعادلی (Q_e) برابر ۶ خواهد شد.

پ: اگر از نقطهٔ E، خطی افقی به‌سمت محور yها در نظر بگیریم، قیمت تعادلی (P_e) برابر ۲۰۰۰ خواهد بود.

ت: حداکثر درآمد تولیدکننده یا همان مخارج مصرف‌کننده در تعادل از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

قیمت تعادلی × مقدار تعادلی = ۶ × ۲۰۰۰ = ۱۲۰۰۰

۳۲۳. **کدام گزینه، متضمن پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟**

الف) ایرج دانشجوی رشتهٔ جامعه‌شناسی است، ولی اخیراً به‌جای آنکه در سر کلاس‌های دانشگاه حاضر شود، در یک سوپرمارکت با درآمدی معادل دو میلیون تومان در ماه، مشغول به کار شده است. او تمام این درآمد را صرف خرید لباس می‌کند و هیچ پس‌اندازی برای آیندهٔ خود در نظر نگرفته است. با توجه به متن فوق، ایرج دچار کدام خطای رایج در تصمیم‌گیری شده است؟ ب) کدام تحلیل در ارتباط با نقاط مربوط به نمودار مقابل (PPF) یک بنگاه تولیدی که دو محصول کره و پنیر را تولید می‌کند، صحیح نیست؟ پ) با مراجعه به ..... می‌توان ساختار سازمانی شرکت سهامی را تحلیل کرد.

۱) الف: بی‌صبری زیاد و اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی بودن ب: خطی که از اتصال نقاط A، B و C به دست می‌آید، نشان‌دهندهٔ حداکثر امکان تولید شرکت با منابع موجود است. پ: اساسنامهٔ شرکت

۲) الف: چسبیدن به وضعیت فعلی و خوش‌بینی زیاد دربارهٔ درآمد آینده ب: خطی که از اتصال نقاط A، B، C و M به دست می‌آید، نشان‌دهندهٔ حداکثر امکان تولید شرکت با منابع موجود است. پ: اساسنامهٔ شرکت

۳) الف: بی‌صبری زیاد و پرهیز از بررسی گزینه‌های صحیح با رویکرد منطقی هزینه - فایده ب: نقطهٔ C نشان‌دهندهٔ حداکثر تولید کره بدون اینکه پنیر تولید شود و استفادهٔ حداکثری از منابع موجود است. پ: قانون تجارت

۴) الف: بی‌صبری زیاد و اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی بودن ب: نقطهٔ M نشان‌دهندهٔ ناکارایی و کمبود منابع است. پ: قانون تجارت

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۵

۳۲۴. **در کشور ما کدام‌یک از شرکت‌ها کار خرید و فروش یک کالا را در انحصار خود دارند؟**

۱) شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفت و گاز
۲) توانیر
۳) توانیر و شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی
۴) شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی

۳۲۵. **کدام‌یک از موارد زیر از دلایل به وجود آمدن انحصار محسوب نمی‌شود؟**

۱) طبیعی
۲) اقتصادی
۳) قانونی یا غیرقانونی
۴) تبانی برخی از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان

۳۲۶. **کدام گزینه از مشخصات بازار رقابتی محسوب نمی‌شود؟**

۱) تعداد فروشندگان و خریداران بسیار زیاد است.
۲) حضور و رفتار هر یک از عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان به نسبت کل بازار بسیار کوچک خواهد بود.
۳) هیچ‌یک از دو طرف عرضه و تقاضاکننده به‌تنهایی در شکل‌گیری قیمت، تأثیرگذار نیستند.
۴) بازار محصولاتی همچون ماکارونی، همیشه رقابتی است.

۳۲۷. **در کشور ما شرکت ..... به‌دلیل طبیعی و شرکت‌های خودرویی به‌دلایل ..... انحصارگر در ..... به شمار می‌روند.**

۱) توانیر - قانونی - خرید
۲) توانیر - قانونی - فروش
۳) توانیر - قانونی - خرید
۴) کشتی‌رانی ایران - قانونی - فروش

۳۲۸. **اطلاعات زیر از فعالت یک شرکت انحصاری در بازار به دست آمده است. با توجه به اطلاعات جدول زیر؛ الف) وضعیت سود یا زیان در قیمت ۴/۸۵ واحد پولی کدام است؟ ب) وضعیت سوود یا زیان در قیمت ۶/۷ واحد پولی کدام است؟**

قیمت	۴/۱ (واحد پولی)	۴/۸۵ (واحد پولی)	۵/۹ (واحد پولی)	۶/۷ (واحد پولی)
مقدار تولید	۳	۵	۶/۵	۷/۵
مجموع هزینه‌ها	۱/۸	۲/۹	۴/۸	۵/۹
مقدار تقاضا	۳	۵	۶	۶/۵

۱) الف: ۲۱/۳۵ سود ب: ۳۷/۶۵ سود
۲) الف: ۲۲/۴۵ سود ب: ۳۶/۷۵ زیان
۳) الف: ۲۲/۶۶ زیان ب: ۲۱/۷۲ سود
۴) الف: ۲۲/۵۳ زیان ب: ۳۵/۷۵ زیان

۳۲۹. **یک شرکت تولیدی کالایی را تولید و به بازار عرضه می‌کند که در بازار جانشین نزدیک برای آن وجود ندارد. کدام گزینه در مورد این شرکت صحیح است؟**

۱) انحصار در فروش و این شرکت همواره با سود مواجه است.
۲) انحصار در فروش و این شرکت ممکن است با سود یا زیان مواجه شود.
۳) انحصار در خرید و این شرکت همواره با سود مواجه است.
۴) انحصار در فروش و این شرکت همواره با سود مواجه است و در بازار قیمت‌گذار محسوب می‌شود.

۳۳۰. **کدام‌یک از شرکت‌های زیر به‌ترتیب؛ الف) انحصارگر به‌دلیل طبیعی ب) انحصارگر در خرید و فروش پ) انحصارگر به‌دلیل قانونی محسوب می‌شود؟**

۱) الف: شرکت نفت ایران ب: توانیر پ: ایران‌خودرو
۲) الف: توانیر ب: ایران‌خودرو پ: شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی
۳) الف: توانیر ب: شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی پ: ایران‌خودرو
۴) الف: شرکت نفت ایران ب: ایران‌خودرو پ: شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی

۳۳۱. **رابطهٔ تقاضای یک بنگاه انحصاری به‌صورت $P = ۱۰۰ - ۲/۵q$ است. اگر مقدار کالای عرضه‌شدهٔ مربوط به این رابطه برابر ۱۰ واحد کالا باشد، درآمد انحصارگر کدام است؟ (q مقدار کالا، P قیمت کالا)**

۱) ۹۵۰ ۲) ۸۵۰ ۳) ۷۵۰ ۴) ۶۵۰

۳۳۲. **کدام گزینه در مورد یک انحصارگر صحیح نیست؟**

۱) چون راه ورود سایر بنگاه‌ها به بازار باز نیست، بنگاه انحصاری ممکن است همیشه سود ببرد.

۲) نباید دربارهٔ فروش و سود و زیان نگران باشد، زیرا قدرت انحصاری آن باعث می‌شود همواره سود به دست آورد.

۳) باید قیمت کالاهای تولیدی خود را کاهش دهد تا بتواند مقدار بیشتری بفروشد.

۴) منحنی تقاضای بنگاه انحصار، شیب منفی یعنی نزولی دارد.

۳۳۳. **الف) اگر تعداد عرضه‌کنندگان خیلی زیاد و تعداد تقاضاکننده فقط یک بنگاه باشد، نوع بازار ..... است. ب) اگر عرضه‌کنندگان و تعداد تقاضاکنندگان خیلی زیاد باشد، نوع بازار ..... است. پ) اگر تعداد عرضه‌کنندگان یک بنگاه و تعداد تقاضاکنندگان خیلی زیاد باشد، نوع بازار ..... است.**

۱) الف: انحصار در فروش ب: رقابت در خرید پ: انحصاری
۲) الف: انحصار در خرید ب: انحصار در فروش پ: رقابت در خرید
۳) الف: انحصاری ب: رقابتی پ: رقابت در فروش
۴) الف: انحصار در خرید ب: رقابتی پ: انحصار در فروش

۳۳۴. **پاسخ صحیح پرسش‌های زیر، کدام است؟**

الف) به‌ترتیب کدام‌یک از بنگاه‌ها قیمت‌پذیر و کدام‌یک قیمت‌گذار هستند؟ ب) در کدام‌یک از شرایط، یک بنگاه قیمت کالای خود را تعیین نمی‌کند، بلکه باید کالای خود را در قیمت بازار به فروش برساند؟ پ) وقتی یک شرکت دانش‌بنیان یک نوع اختراع خود را ثبت می‌کند تا از درآمدهای حاصل از آن استفاده کند، نوع شرکت از نظر طبقه‌بندی انواع بازار، یک بازار ..... است.

۱) الف: رقابتی، انحصاری ب: انحصاری پ: رقابتی
۲) الف: انحصاری، رقابتی ب: رقابتی پ: رقابتی
۳) الف: رقابتی، انحصاری ب: رقابتی پ: انحصار در فروش به‌دلایل قانونی
۴) الف: رقابتی، انحصاری ب: رقابتی پ: انحصار در فروش به‌دلایل قانونی

۳۳۵. **در یک بازار فرضی برای تولید محصول A شرایط رقابتی وجود دارد. اگر در این بازار ۱۴۵ بنگاه مانند یکدیگر مشغول به تولید محصول A باشند و رابطهٔ عرضهٔ بازار برای محصول A، برابر $P = ۵ + \frac{q}{۲۰۰}$ و رابطهٔ تقاضای بازار برای محصول A، برابر $P = ۱۵۰ - \frac{q}{۲۰۰}$ باشد:**

الف) مقدار تولید در تعادل در چنین بازاری کدام است؟ ب) قیمت در چنین بازاری کدام است؟ پ) مقدار تولید هر بنگاه کدام است؟

۱) الف: ۱۴۵۰۰ ب: ۷۷/۵ پ: ۱۰۰
۲) الف: ۱۵,۴۰۰ ب: ۷۷ پ: ۲۰۰
۳) الف: ۱۵,۴۰۰ ب: ۷۵ پ: ۲۰۰
۴) الف: ۱۴,۵۰۰ ب: ۷۶ پ: ۲۵۰

۳۳۶. **دو شرکت ایران‌خودرو و سایپا با ۲۰ تولیدکنندهٔ تجهیزات جانبی خودرو قراردادی را منعقد کرده‌اند که از تولیدکنندگان، برخی از تجهیزات جانبی خودرو را خریداری کنند. اگر تعداد سفارشات این دو شرکت خودروسازی در طی یک سال جمعاً ۱۰۰,۰۰۰ واحد محصول و میزان تولیدات کل این ۲۰ تولیدکننده جمعاً ۱۵۰,۰۰۰ واحد و قیمت خرید هر واحد محصول توسط این دو شرکت ۴۰,۰۰۰ تومان اعلام شده باشد:**

الف) بازار محصول تجهیزات جانبی خودرو، یک بازار ..... می‌باشد. ب) درآمد تمام تولیدکنندگان تجهیزات جانبی خودرو کدام است؟ پ) بیشترین منفعت از این فعالیت اقتصادی به ..... می‌رسد.

۱) الف: انحصار در فروش ب: ۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ پ: تولیدکنندگان تجهیزات جانبی خودرو
۲) الف: انحصار در خرید ب: ۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ پ: تولیدکنندگان تجهیزات جانبی خودرو
۳) الف: انحصار در خرید ب: ۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ پ: سایپا و ایران‌خودرو
۴) الف: انحصار در فروش ب: ۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ پ: سایپا و ایران‌خودرو

۳۳۷. **در یک کشور فرضی تعداد تولیدکنندگان دو نوع محصول صادراتی ۴۰ بنگاه تولیدی است و فقط ۴ صادرکننده خریدار کل این محصولات هستند. اگر قیمت تعادلی برای این محصول ۶۰۰۰ واحد پولی باشد، میزان کل تولید توسط تولیدکنندگان ۴۰۰ واحد محصول و میزان تقاضا از این محصول توسط ۴ صادرکننده ۴۸۰ واحد محصول و قیمت بازار معادل ۴۰۰۰ واحد پولی باشد، آنگاه:**

الف) هر تولیدکننده به‌طور متوسط چقدر درآمد خواهد داشت؟ ب) بیشترین منفعت حاصل از این فعالیت اقتصادی نصیب ..... می‌شود. پ) نوع این بازار به چه صورت است؟

۱) الف: ۴۰,۰۰۰ واحد پولی ب: صادرکنندگان پ: انحصار در خرید
۲) الف: ۱,۶۰۰,۰۰۰ واحد پولی ب: صادرکنندگان پ: رقابت در خرید
۳) الف: ۴۰,۰۰۰ واحد پولی ب: عرضه‌کنندگان پ: رقابت در فروش
۴) الف: ۱,۶۰۰,۰۰۰ واحد پولی ب: عرضه‌کنندگان پ: رقابت در خرید

۳۳۸. **برخی از انواع بازارها را می‌توان در قالب ..... دید که به دو صورت ..... مشاهده می‌شود. فروشندگان تابلوهای نقاشی نفیس در نمایشگاه‌ها و حراجی‌ها را ..... و خریداران عمدهٔ کالا و خدمات را ..... می‌گویند.**

۱) حراجی‌ها - مزایده و مناقصه - مزایده - مناقصه
۲) انحصار و رقابت - انحصار در فروش و رقابت در فروش - مناقصه - مزایده
۳) انحصار و رقابت - انحصار در خرید و رقابت در خرید - مزایده - مزایده
۴) حراجی‌ها - مزایده و مناقصه - انحصار در خرید - انحصارگر

مشاوران آموزش
پرسش‌های چهارگزینه‌ای
پاسخ تشریحی

۳۳۹. **مثال هر یک از انواع بازارها به‌ترتیب در کدام گزینه آمده است؟**

الف) آموزش و پرورش استان خراسان برای تجهیز تمام مدارس این استان تعداد زیادی صندلی برای دانش‌آموزان در سال تحصیلی جدید از تعدادی تولیدکننده خریداری کرده است. ب) آقای محبی یک قطعه زمین بسیار مرغوب دارد که افراد زیادی خواهان خرید زمین او هستند و به او پیشنهادات زیادی داده می‌شود. پ) در ایران شرکت‌های همراه اول، ایرانسل و رایتل تنها عرضه‌کنندهٔ خدمات مخابراتی مربوط به تلفن همراه هستند و هیچ شرکت دیگری در این زمینه فعالیت نمی‌کند. ت) آقای قاسمی تعدادی فرش بسیار نفیس دستباف از تبریز خریداری کرده و در نمایشگاهی در تهران به قصد فروش به نمایش گذاشته است.

۱) الف: مزایده ب: رقابت در فروش پ: مناقصه ت:رقابت در خرید
۲) الف: مناقصه ب: رقابت در خرید پ: انحصار در فروش ت: مزایده
۳) الف: مناقصه ب: انحصار در خرید پ: مزایده ت: انحصار در فروش
۴) الف: مناقصه ب: انحصار در خرید پ: انحصار در فروش ت: مناقصه

۳۴۰. **جدول زیر نشان‌دهندهٔ عرضه و تقاضا برای قهوه است.**

الف) قیمت تعادلی و مقدار تعادلی از راست به چپ چقدر است؟ ب) درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۱/۷۵$ چقدر است؟ پ) مخارج مصرف‌کنندگان (هزینهٔ مصرف‌کنندگان) در قیمت ۱/۲۵$ چقدر است؟ ت) میزان مازاد یا کمبود عرضه در قیمت ۰/۷۵$ چقدر است؟ ث) میزان مازاد یا کمبود عرضه در قیمت ۲/۰۰$ چقدر است؟

(المپیاد اقتصاد مرحلهٔ دوم ۱۴۰۰، با تغییر)

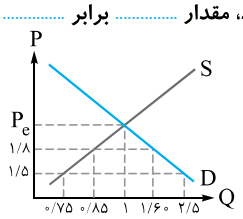
مقدار عرضه	مقدار تقاضا	قیمت هر پوند
۳۰۰	۹۰۰	۰/۷۵$
۵۰۰	۸۰۰	۱/۰۰$
۷۰۰	۷۰۰	۱/۲۵$
۹۰۰	۶۰۰	۱/۵۰$
۱۱۰۰	۵۰۰	۱/۷۵$
۱۳۰۰	۵۰۰	۲/۰۰$

۱) الف: ۱/۲۵ – ۷۰۰ ب: ۸۵۷ پ: ۸۷۵ ت: ۶۰۰ واحد کمبود عرضه ث: ۸۰۰ واحد مازاد عرضه
۲) الف: ۱/۲۵ – ۸۰۰ ب: ۵۸۷ پ: ۸۷۵ ت: ۶۰۰ واحد مازاد عرضه ث: ۸۰۰ واحد مازاد عرضه
۳) الف: ۱/۷۵ – ۷۰۰ ب: ۸۷۵ پ: ۸۷۶ ت: ۶۰۰ واحد مازاد تقاضا ث: ۸۰۰ واحد کمبود عرضه
۴) الف: ۱/۲۵ – ۷۰۰ ب: ۸۷۵ پ: ۸۷۵ ت: ۶۰۰ واحد کمبود عرضه ث: ۸۰۰ واحد مازاد عرضه

۳۴۱. **اگر قیمت تعادلی برای یک کالای معمولی (A) برابر ۱/۷۵واحد پولی و قیمت بازار برای آن کالا ۲/۳۲ واحد پولی باشد: الف) کدام گزینه را می‌توان به‌ترتیب از راست به چپ به‌عنوان مقدار تقاضا و عرضه در نظر گرفت؟ ب) اگر قیمت بازار این کالای معمولی ۲ واحد پولی کاهش یابد، می‌توان چه نتیجه‌ای گرفت؟**

۱) الف: ۲/۴ – ۶/۳ ب: گروهی از تولیدکنندگان به‌دلیل کاهش قیمت متضرر شده و تلاش می‌کنند به قیمت این کالا بیفزایند.
۲) الف: ۶/۵ – ۶/۲ ب: گروهی از تولیدکنندگان با افزایش قیمت تلاش می‌کنند که کالای مذکور را به قیمت تعادلی به فروش برسانند.
۳) الف: ۶/۴ – ۲/۴ ب: گروهی از مصرف‌کنندگان با تقاضای بیش از اندازه به‌دلیل کاهش قیمت باعث کمبود تقاضا می‌شوند.
۴) الف: ۲/۴ – ۶/۴ ب: گروهی از مصرف‌کنندگان که به آن کالا مشتاق‌ترند تلاش می‌کنند با پیشنهاد قیمت بالاتر آن کالا را به دست آورند.

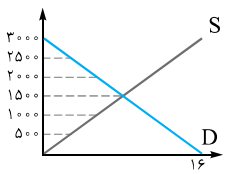
۳۴۲. **با توجه به نمودار عرضه و تقاضای زیر، اگر $P_e = 2/75$ باشد، در شرایطی که قیمت تعادلی ۱/۲۵ کاهش یابد، مقدار ..... برابر ..... خواهد بود.**

۱) کمبود عرضه – ۱/۷۵
۲) مازاد تقاضا – ۱/۶۵
۳) کمبود عرضه – ۰/۷۵
۴) کمبود تقاضا – ۰/۶

۳۴۳. **کدام گزینه متضمن پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟**

الف) اگر درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۱۵۰۰ تومان برابر ۱۲,۰۰۰ تومان باشد، آنگاه در قیمت ۱۵۰۰ تومان به‌ترتیب مقدار تقاضا و عرضه و مخارج مصرف‌کنندگان کدام است؟ ب) اگر درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۵۰۰ تومان برابر ۱۰۰۰ تومان باشد در این حالت مازاد ..... وجود دارد و مقدار این مازاد برابر است با ..... پ) اگر تقاضا برابر ۱۶ واحد کالا باشد، مقدار عرضه کدام است؟ ت) اگر در قیمت ۲۰۰۰ تومان درآمد تولیدکنندگان برابر ۱۰۰۰۰تومان باشد، مقدار تقاضا باید ..... واحد ..... یابد تا به تعادل برسیم.

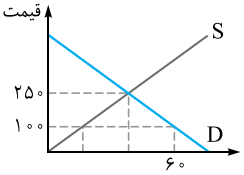

تقاضا	قیمت	عرضه
۱۶	۰	؟
۱۴	۵۰۰	؟
۱۱	۱۰۰۰	؟
؟	۱۵۰۰	؟
؟	۲۰۰۰	۱۱
۲	۲۵۰۰	۱۴
۰	۳۰۰۰	۱۶

۱) الف: ۸، ۸ و ۱۲۰۰۰ ب: تقاضا – ۱۲ پ: ۰ ت: ۳ – کاهش
۲) الف: ۸، ۸ و ۱۲۰۰ ب: تقاضا – ۱۰ پ: ۰ ت: ۲ – افزایش
۳) الف: ۷، ۸ و ۱۴۰۰ ب: عرضه – ۱۲ پ: ۰ ت: ۳ – کاهش
۴) الف: ۸، ۷ و ۱۲۰۰ ب: تقاضا – ۱۲ پ: ۳ ت: ۳ – کاهش

۳۴۴. **با توجه به نمودار زیر:**

الف) اگر حداکثر پرداختی مصرف‌کنندگان در تعادل برابر ۸۷۵۰ و حداکثر دریافتی تولیدکنندگان در قیمت ۱۰۰ تومان برابر ۱۰۰۰ باشد، در قیمت ۱۰۰ تومان چقدر باید کالا تولید شود تا به تعادل برسیم؟ ب) مقدار مازاد ..... در قیمت ۱۰۰ برابر است با ..... پ) اگر تولیدکنندگان با کمک ابداعات یا اختراعات جدید بتوانند هزینه‌های خود را ۲۰ درصد کاهش دهند و مقدار تقاضا ثابت باشد، آنگاه .....

۱) الف: ۲۰ ب: ۶۵ پ: قیمت تعادلی کاهش و مقدار تعادلی افزایش می‌یابد.
۲) الف: ۲۵ ب: ۵۰ پ: قیمت تعادلی کاهش و مقدار تعادلی افزایش می‌یابد.
۳) الف: ۲۵ ب: ۵۰ پ: قیمت و مقدار تعادلی افزایش می‌یابد.
۴) الف: ۲۶ ب: ۴۵ پ: قیمت و مقدار تعادلی افزایش می‌یابد.

هزینه‌های آب، برق و عوارض شهرداری سالیانه + هزینهٔ مالیات سالیانه + هزینهٔ حقوق سالیانه = مجموع هزینه‌های سالیانه
هزینهٔ مواد اولیهٔ خریداری‌شدهٔ سالیانه + هزینه‌های تعمیر، نگهداری و جایگزینی تجهیزات سرمایهٔ سالیانه +
= ۷۴۴,۰۰۰,۰۰۰ + ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ + ۳۷۲,۰۰۰,۰۰۰ + ۱۳۲,۰۰۰ + ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۱,۲۲۸,۱۳۲,۰۰۰

برای محاسبهٔ مجموع هزینه‌ها، حتماً دقت کنید که: ۱. بزرگ‌ترین هزینه را اول بنویسید. ۲. یکان زیر یکان، دهگان زیر دهگان و ... ۳. حتماً از سمت راست جمع کنید.

۷۴۴,۰۰۰,۰۰۰
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۳۷۲,۰۰۰,۰۰۰
۱۲,۰۰۰,۰۰۰
+ ۱۳۲,۰۰۰
۱,۲۲۸,۱۳۲,۰۰۰

مشاهده می‌شود که مجموع هزینه‌ها از درآمد بنگاه بیشتر است، پس دچار ضرر (زیان) شده است:

سود (زیان) = درآمد − مجموع هزینه‌ها = ۱,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ − ۱,۲۲۸,۱۳۲,۰۰۰ = −۲۸,۱۳۲,۰۰۰

این شرکت تولیدی دارای زیانی معادل ۲۸,۱۳۲,۰۰۰ است.

۳۲۳. گزینهٔ ۴ الف: ایرج به‌جای رفتن به دانشگاه و حاضر شدن در سر کلاس‌ها، در یک سوپرمارکت با درآمدی معادل دو میلیون تومان در ماه، مشغول به کار شده است ← یعنی ← به‌جای صبر در تحصیل و یادگیری و بهره‌مندی از منافع آتی آن، سراغ کارهای کم‌ارزش آنی می‌رود. ← نوع اشتباه در تصمیم‌گیری ← بی‌صبری زیاد

ایرج تمام درآمد خود را صرف خرید لباس می‌کند و هیچ پس‌اندازی برای آیندهٔ خود در نظر نگرفته است ← یعنی ← خوش‌بینی زیاد دربارهٔ درآمد آینده و پس‌انداز کمتر برای نیازهای آتی ← نوع اشتباه در تصمیم‌گیری ← اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی بودن

ب: تمام نقاط پایین (سمت چپ و زیر) منحنی مرز امکانات تولید (PPF) نشان‌دهندهٔ تولید ناکارا هستند (مانند نقطهٔ M) **ولی** دلیل ناکارا بودن آن کمبود منابع نیست، بلکه این نقطه نشان‌دهندهٔ این است که اقتصاد از بیشترین منابعش استفاده نکرده است، زیرا حداقل بیشتر از یک کالا می‌توانست تولید کند بدون اینکه کالاهای دیگر حذف شود و با تغییر نحوهٔ استفاده از منابع می‌توانست روی مرزهای امکانات تولید خود حرکت کند.

پ: با مراجعه به «قانون تجارت» می‌توان ساختار سازمانی شرکت سهامی را تحلیل کرد.

۳۲۴. گزینهٔ ۴ شرکت پخش و پالایش فرآورده‌های نفتی از یک‌سو تنها خریدار و از سویی دیگر تنها فروشندهٔ محصولات نفتی است و خرید و فروش این کالا را در انحصار خود دارد.

۳۲۵. گزینهٔ ۴ دلایل به وجود آمدن انحصار عبارت‌اند از: ۱. طبیعی ۲. اقتصادی ۳. قانونی ۴. غیرقانونی

۳۲۶. گزینهٔ ۴ بازار محصولاتی همچون ماکارونی **معمولاً** رقابتی است؛ نه همیشه. ویژگی‌های بازار رقابتی عبارت‌اند از: ۱. تعداد فروشندگان و خریداران بسیار زیاد است. ۲. از ویژگی اول نتیجه می‌شود که: حضور و رفتار هر یک از عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان به نسبت کل بازار بسیار کوچک خواهد بود. ۳. هیچ‌یک از طرفین (یعنی عرضه‌کنندگان همان تولیدکنندگان و تقاضاکنندگان همان مصرف‌کنندگان) به‌تنهایی در شکل‌گیری قیمت تأثیرگذار نیستند. ۴. وقتی با توجه به ویژگی سوم می‌گوییم در عمل هیچ‌یک از طرفین به‌تنهایی در شکل‌گیری قیمت تأثیرگذار نیستند؛ یعنی هیچ‌کدام از طرفین «قیمت‌گذار» نیستند. ۵. بازار محصولاتی مانند ماکارونی **معمولاً** رقابتی است.

۳۲۷. گزینهٔ ۲

انحصارگر **فروش** محسوب می‌شوند ⇐
- توانیر ← به دلیل ← طبیعی
- خودرویی ← به دلیل ← قانونی

۳۲۸. گزینهٔ ۱ الف: در قیمت ۴/۸۵ مقدار تولید (عرضه) برابر ۵ واحد و با مقدار تقاضای ۵ واحد برابر است، پس درآمد انحصارگر در قیمت ۴/۸۵ در تعادل است و در تعادل، درآمد را می‌توان از حاصل‌ضرب قیمت و مقدار تعادلی به دست آورد:

۵ (تعداد کالای عرضه‌شده) × ۴/۸۵ (قیمت) = ۲۴/۲۵

برای بررسی سود یا زیان از فرمول مقابل استفاده می‌کنیم:

سود (زیان) = درآمد − هزینه = ۲۴/۲۵ − ۲/۹ = ۲۱/۳۵

بنابراین این انحصارگر در قیمت ۴/۸۵، سودی معادل ۲۱/۳۵ واحد پولی خواهد داشت.

ب: برای محاسبهٔ درآمد باید قیمت را در تعداد کالای فروش‌رفته؛ یعنی تعداد کالایی که تقاضاکنندگان آن را خریداری کردند، ضرب کنیم؛ نه کالایی که عرضه شده و فروش نرفته. با توجه به جدول، در قیمت ۶/۷، مقدار تولید (عرضه) برابر ۷/۵ و مقدار تقاضا در همان قیمت ۶/۵ می‌باشد.

یادآوری: در واقع در قیمت‌های بالاتر (گران‌تر) از قیمت تعادلی، با مازاد عرضه روبه‌رو هستیم و درآمد را در حالت مازاد عرضه از رابطهٔ [قیمت عرضه × مقدار تقاضا] به دست می‌آوریم:

درآمد در قیمت ۶/۷ = ۶/۷ × ۶/۵ (مقدار تقاضا) = ۴۳/۵۵

سود انحصارگر در قیمت ۶/۷ واحد پولی → سود (زیان) = درآمد − هزینه = ۴۳/۵۵ − ۵/۹ = ۳۷/۶۵

۳۲۹. گزینهٔ ۲ وقتی به‌دلایل طبیعی، اقتصادی، قانونی یا حتی غیرقانونی تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود می‌شود، این وضعیت را انحصار گویند. در این تست، شرکتی کالایی را به بازار عرضه می‌کند که در بازار جانشین نزدیک برای آن وجود ندارد (مانند شرکت توانیر که تولیدکنندهٔ برق در ایران است و برای برق جانشین نزدیک وجود ندارد، یعنی به‌سادگی نمی‌توانیم از برق صرف‌نظر کنیم و یک چیز دیگر را جانشین برق کنیم)، پس شرکت مذکور در تست یک شرکت انحصاری از نوع انحصار در فروش است.

نکته ۱. یک تولیدکنندهٔ انحصاری ممکن است سود ببرد و یا دچار زیان شود. این تصور که شرکت انحصاری **همواره** سود می‌برد، غلط است. ۲. تنها چیزی که در مورد سود انحصارگر می‌توان گفت، آن است که در مقایسه با حالت رقابتی، سود بیشتری می‌برد؛ ولی در مورد زیان آن یا سوددهی کامل آن نمی‌توان اظهار نظر قطعی کرد.

پس با توجه به توضیحات و نکات فوق، این شرکت یک نوع از انحصار در فروش است و ممکن است با سود یا زیان مواجه شود.

۳۳۰. گزینهٔ ۳

شرکت توانیر ← (به دلیل) طبیعی

شرکت ایران خودرو ← (به دلیل) قانونی

⇐ انحصارگر می‌باشند.

شرکت پخش و پالایش فرآورده‌های نفتی، هم انحصارگر در خرید و هم انحصارگر در فروش محسوب می‌شود، زیرا از یک‌سو تنها **خریدار** و از سویی دیگر تنها **فروشندهٔ** محصولات نفتی است و هم خرید و هم فروش این کالا (نفت) در انحصار آن شرکت است.

۳۳۱. گزینهٔ ۳ برای محاسبهٔ درآمد، باید تعداد کالایی که عرضه و فروش‌رفته (تقاضاشده) در قیمت ضرب شود:

درآمد = تعداد کالای عرضه و فروش‌رفته × قیمت (P)

ابتدا مقدار کالای عرضه‌شدهٔ مربوط به این شرکت را در تابع تقاضای انحصارگر قرار می‌دهیم (P قیمت و q مقدار):

$$P = ۱۰۰ - ۲/۵ \times \underbrace{۱۰}_{q} = ۱۰۰ - ۲۵ = ۷۵$$

پس قیمت برابر ۷۵ است. حال برای به دست آوردن درآمد داریم:

$$\text{درآمد انحصارگر} = \underbrace{۷۵}_{\text{قیمت}} \times \underbrace{۱۰}_{\text{تعداد کالای عرضه و فروخته شده}} = ۷۵۰$$

یادآوری: در اقتصاد همواره قیمت را با P و اکثراً مقدار را با q نشان می‌دهند در این تست به‌جای q مقدار آن یعنی ۱۰ را قرار دادیم تا قیمت P به دست آید پس برای به دست آوردن درآمد، قیمت (P) و مقدار (q) را در هم ضرب کردیم.

۳۳۲. گزینهٔ ۲ نمودار تقاضای یک بنگاه انحصاری، یک تابع تقاضای نزولی با شیب منفی است. این تفکر که بنگاه انحصاری **همیشه** و **الزاماً** سود می‌برد، غلط است. چون نمودار تقاضای بنگاه انحصاری یک نمودار نزولی است، پس باید قیمت را کاهش دهد تا کالای بیشتری فروش رود.

نکته این تفکر که **همیشه** و **الزاماً** به‌دلیل وجود انحصار یک بنگاه انحصاری سود می‌برد، غلط است. یک بنگاه انحصاری با شرایط سود یا زیان یا سربه‌سر مواجه است.

۳۳۳. گزینهٔ ۴ با توجه به متن کتاب درسی، «گاه به‌دلایل طبیعی، اقتصادی، قانونی یا حتی غیرقانونی، **تعداد فروشنده** یا **تعداد خریدار** به یک یا چند نفر محدود می‌شود» یعنی حالت‌های زیر متصور است:

۱. تعداد عرضه‌کنندگان کم (مثلاً یک شرکت مانند توانیر که تنها تولیدکنندهٔ برق است) و تعداد تقاضاکنندگان زیاد باشد. ⇐ انحصار در **فروش** یعنی فروشندهٔ برق در ایران، فقط یک بنگاه است.

۲. تعداد عرضه‌کنندگان خیلی زیاد و تعداد تقاضا فقط یک بنگاه است؛ مثلاً تعداد کشاورزانی که گندم می‌کارند، زیاد ولی خریدار گندم یک بنگاه می‌باشد مثلاً فقط وزارت جهاد سازندگی گندم از آن‌ها بخرد. ⇐ انحصار در **خرید**

نکته انحصار می‌تواند در (هم خرید و هم فروش) صورت بپذیرد.

الف: چون تعداد عرضه‌کنندگان خیلی زیاد (مانند تعداد زیاد گندم‌کاران) و تعداد تقاضاکنندگان، یک بنگاه (مثلاً جهاد سازندگی) است، پس نوع انحصار، انحصار در خرید است.

ب: در بازار رقابتی، تعداد فروشندگان و خریداران **خیلی زیاد** است (به قدری زیاد است که حضور و رفتار هر یک از عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان به نسبت کل بازار بسیار کوچک خواهد بود).

توجه کنید: منظور از «خیلی زیاد» یعنی عرضه‌کنندگان یا تقاضاکنندگان به حدی زیاد هستند که هیچ‌کدام به‌تنهایی نمی‌توانند بر قیمت‌های بازار اثر بگذارند.

پ: وقتی تعداد عرضه‌کنندگان، یک بنگاه (مثلاً توانیر که تنها تولیدکنندهٔ برق است) و تعداد تقاضاکنندگان خیلی زیاد باشد. ⇐ بازار انحصار کامل در فروش

۳۳۴. گزینهٔ ۴ بررسی عبارت‌ها: الف: قیمت‌پذیر ← از ویژگی‌های بازار رقابتی است. قیمت‌گذار ← از ویژگی‌های بازار انحصاری است. / ب: در بازار رقابتی، یک بنگاه قیمت کالای خود را تعیین نمی‌کند، بلکه باید کالای خود را در قیمتی بفروشد که بازار تعیین می‌کند. / پ: وقتی یک شرکت اختراع خود را ثبت می‌کند، در واقع نوع محصول و درآمد آن در اختیار کامل شرکت است که یک انحصار قانونی تلقی می‌شود.

۳۳۵. گزینهٔ ۱ می‌دانیم در تعادل، رابطهٔ عرضه و تقاضا برابر یکدیگر می‌باشند، پس دو رابطهٔ عرضه و تقاضا را برابر هم قرار می‌دهیم:

$$\underbrace{۵ + \frac{q}{۲۰۰}}_{\text{عرضه}} = \underbrace{۱۵۰ - \frac{q}{۲۰۰}}_{\text{تقاضا}} \Rightarrow \frac{q}{۲۰۰} + \frac{q}{۲۰۰} = ۱۵۰ - ۵ \Rightarrow \frac{۲q}{۲۰۰} = ۱۴۵$$

$$\Rightarrow q = \frac{۱۴۵ \times ۲۰۰}{۲} = ۱۴,۵۰۰ \quad \text{تعداد کل محصول تولیدشده در بازار در شرایط تعادلی}$$

بعد از به دست آوردن تعداد کل محصول A، تعداد (همان q به‌دست‌آمده) را در یکی از روابط قرار می‌دهیم تا قیمت تعادلی بازار نیز به دست آید (مقدار را در رابطهٔ تقاضا یا عرضه می‌توان قرار داد، در اینجا مقدار را در رابطهٔ تقاضا قرار داده‌ایم):

$$\text{قیمت تعادلی} \quad P = ۱۵۰ - \frac{۱۴۵۰۰}{۲۰۰} = ۱۵۰ - ۷۲/۵ = ۷۷/۵$$

چون تعداد کل محصول تولیدشده در بازار ۱۴۵۰۰ می‌باشد و تعداد بنگاه‌ها کلاً ۱۴۵ بنگاه می‌باشد، برای اینکه بفهمیم مقدار تولید هر بنگاه کدام است، کافی است تعداد کل محصول تولیدشده در بازار را بر تعداد بنگاه‌ها تقسیم کنیم:

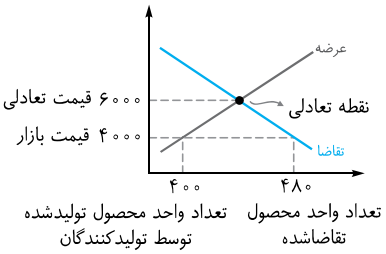
$$\frac{۱۴۵۰۰}{۱۴۵} = ۱۰۰ \rightarrow$$ یعنی هر بنگاه ۱۰۰ واحد محصول A تولید می‌کند.

۳۳۶. گزینهٔ ۳

$$\underbrace{۱۰۰,۰۰۰}_{\text{تعداد کالای فروش‌رفته}} \times \underbrace{۴۰,۰۰۰}_{\text{قیمت خرید}} = ۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

۳۳۷. گزینهٔ ۱ الف: چون قیمت بازار (۴۰۰۰ واحد پولی) از قیمت تعادلی (۶۰۰۰ واحد پولی) کمتر است، پس بازار در حالت «کمبود عرضه = مازاد تقاضا» قرار دارد. قسمت «پ» در تمام گزینه‌ها صحیح است.

تحلیل نموداری:

چون در حالت کمبود عرضه (مازاد تقاضا) قرار داریم، درآمد از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

درآمد تمام تولیدکنندگان = تعداد محصول تولیدشده × قیمت بازار = ۴۰۰ × ۴۰۰۰ = ۱,۶۰۰,۰۰۰

برای اینکه بخواهیم بفهمیم درآمد هر تولیدکننده چقدر است، باید درآمد تمام تولیدکنندگان را بر تعداد تولیدکنندگان تقسیم کنیم:

$$\text{درآمد هر تولیدکننده} = \frac{\text{درآمد کل}}{\text{تعداد تولیدکنندگان}} = \frac{۱,۶۰۰,۰۰۰}{۴۰} = ۴۰,۰۰۰$$

یعنی هر تولیدکننده به‌طور متوسط ۴۰,۰۰۰ تومان درآمد کسب می‌کند.

ب: با توجه به اینکه تعداد تولیدکنندگان ۴۰ و تعداد خریداران ۴ هست، پس تعداد خریداران کمتر از فروشندگان است، پس نوعی انحصار در بازار وجود دارد که به آن انحصار در خرید می‌گویند. در این بازار بیشترین نفع را خریدار (در این تست صادرکنندگان) می‌برند.

نوع بازار	بیشترین منفعت (سود) نصیب کدام گروه می‌شود
رقابت در فروش	خریدار (مصرف‌کننده، تقاضاکننده)
رقابت در خرید	فروشنده (عرضه‌کننده، تولیدکننده)
انحصار در فروش	فروشنده (عرضه‌کننده، تولیدکننده)
انحصار در خرید	خریدار (مصرف‌کننده، تقاضاکننده)

نوع بازار	شرایط به وجود آمدن آن
رقابت در فروش	تعداد خریداران و فروشندگان بسیار زیاد است.
رقابت در خرید	تعداد خریداران نسبت به فروشندگان زیاد است و خریداران با یکدیگر رقابت می‌کنند.
انحصار در فروش	تعداد فروشندگان کم است و در نوع انحصار کامل فروش، فقط یک انحصارگر اقدام به فروش کالا می‌کند.
انحصار در خرید	تعداد خریداران کم است و در نوع انحصار کامل در خرید، فقط یک خریدار اقدام به خرید می‌کند.

نوع بازار	مثال‌های مرتبط
رقابت در فروش	**معمولاً** ماکارونی
رقابت در خرید	شما یک زمین بسیار مرغوب دارید و خریداران زیادی به شما پیشنهاد قیمت می‌دهند.
انحصار در فروش	شرکت توانیر (به‌دلیل طبیعی)، ایران‌خودرو و سایپا (به‌دلایل قانونی)
انحصار در خرید	تعداد زیادی کشاورز، گندم کاشته‌اند و فقط جهاد سازندگی خریدار گندم آن‌ها است و خریدار دیگری وجود ندارد.

۳۳۸. گزینهٔ ۱ برخی دیگر از انواع بازارها را هم می‌توان در قالب **حراجی‌ها** دید.

فروشندگان آثار هنری (تابلوهای نقاشی نفیس) ← مزایده خریداران عمدهٔ کالا و خدمات ← مناقصه

۳۳۹. گزینهٔ ۲ الف: خریداران عمدهٔ کالا و خدمات ← مناقصه

ب: تعداد خریداران زیاد است و برای تعداد محدودی کالا (در اینجا زمین) پیشنهادات زیادی می‌دهند. ← رقابت در خرید

پ: تعداد عرضه‌کنندگان (تولیدکنندگان) کم و محدود است و تنها آنان ارائه‌کنندهٔ آن خدمت یا کالا هستند. ← انحصار در فروش

ت: فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها ← مزایده

۳۴۰. گزینهٔ ۴ الف: **نکته** در تعادل: ۱. **مقدار** عرضه = **مقدار** تقاضا ۲. **قیمت** عرضه = **قیمت** تقاضا

با توجه به نکتهٔ فوق، برای پیدا کردن نقطهٔ تعادلی باید به سراغ ردیفی از جدول برویم که مقدار عرضه و تقاضا برابر است، با توجه به جدول مقدار عرضه ۷۰۰ = مقدار تقاضا ۷۰۰، بنابراین قیمت متناظر با آن یعنی ۱/۲۵ $ قیمت تعادلی است، پس به‌ترتیب از راست به چپ قیمت تعادلی ۱/۲۵ $ و مقدار تعادلی ۷۰۰ است.

ب: مشاهده می‌شود که قیمت ۱/۷۵ از قیمت تعادلی ۱/۲۵ بالاتر (گران‌تر است) پس با مازاد عرضه مواجه هستیم. در حالت مازاد عرضه، درآمد تولیدکنندگان از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

(۱) درآمد تولیدکنندگان در حالت مازاد عرضه = مقدار تقاضا × قیمت

با توجه به رابطهٔ (۱):

۱/۷۵ × ۵۰۰ = ۸۷۵

بنابراین درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۱/۷۵ $ برابر ۸۷۵ $ است.

پ:

(۲) مقدار تعادلی × قیمت تعادلی = مخارج مصرف‌کنندگان در تعادل

با توجه به رابطهٔ (۲) و اینکه قیمت تعادلی برابر ۱/۲۵ $ بود (در قسمت «الف» بررسی شد)، بنابراین: مخارج مصرف‌کنندگان = ۱/۲۵ × ۷۰۰ = ۸۷۵

ت: قیمت ۰/۷۵ $ از قیمت تعادلی ۱/۲۵ $ کمتر (ارزان‌تر) است و می‌دانیم در تمام قیمت‌های پایین‌تر (ارزان‌تر) از قیمت تعادلی با کمبود عرضه (مازاد تقاضا) روبه‌رو هستیم.

(۳) مقدار عرضه − مقدار تقاضا = مقدار کمبود عرضه (مازاد تقاضا)

با توجه به رابطهٔ (۳):

مقدار کمبود عرضه در قیمت ۰/۷۵ $ = ۹۰۰ − ۳۰۰ = ۶۰۰

بنابراین مقدار **کمبود عرضه** در قیمت ۰/۷۵ برابر ۶۰۰ است.

ث: قیمت ۲/۰۰ $ از قیمت تعادلی یعنی ۱/۲۵ $ بیشتر (گران‌تر) است. می‌دانیم در تمام قیمت‌های بالاتر (گران‌تر) از قیمت تعادلی با مازاد عرضه (کمبود تقاضا) مواجه هستیم.

(۴) مقدار تقاضا − مقدار عرضه = مقدار مازاد عرضه (کمبود تقاضا)

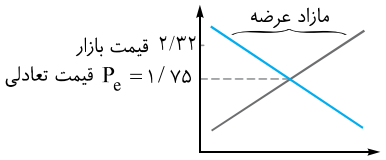
با توجه به رابطهٔ (۴):

مازاد عرضه در قیمت ۲/۰۰ $ = ۱۳۰۰ − ۵۰۰ = ۸۰۰

بنابراین مقدار **مازاد عرضه** در قیمت ۲/۰۰ $ برابر ۸۰۰ واحد است.

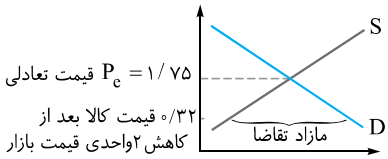
۳۴۱. گزینهٔ ۴

با توجه به صورت تست، قیمت تعادلی ۱/۷۵ واحد پولی است، بنابراین قیمت ۲/۳۲ (قیمت بازار) از قیمت تعادلی بیشتر (گران‌تر) است که در نمودار مقابل مشخص شده، پس بازار با شرایط مازاد عرضه (کمبود تقاضا) روبه‌رو شده است، بنابراین در قیمت ۲/۳۲ واحد پولی باید مقدار عرضه از مقدار تقاضا بیشتر باشد، بنابراین گزینهٔ «۳» حذف می‌شود؛ زیرا در این گزینه مقدار عرضه از مقدار تقاضا «کمتر» است. بعد از حذف گزینهٔ «۳» باید به سراغ قسمت «ب» صورت سؤال برویم:

در قسمت «ب» صورت سؤال گفته شده است که قیمت بازار این کالای معمولی ۲ واحد کاهش یابد:

مشاهده می‌شود وقتی قیمت **بازار** ۲ واحد کاهش یافته است، قیمت بازار به ۰/۳۲ واحد پولی رسیده است که از قیمت تعادلی (P_e = ۱/۷۵) کمتر (ارزان‌تر) است.

قیمت کنونی کالا ۰/۳۲ = ۲ (۲ واحد کاهش) − ۲/۳۲ (قیمت قبلی بازار)

یادآوری: در تمام قیمت‌های پایین‌تر (ارزان‌تر) از قیمت تعادلی (P_e) همواره مازاد تقاضا (کمبود عرضه) وجود دارد.

نکته در شرایط مازاد تقاضا (کمبود عرضه) عده‌ای که به آن کالا مشتاق‌ترند تلاش می‌کنند با پیشنهاد قیمت «بالاتر» آن را به دست آورند.

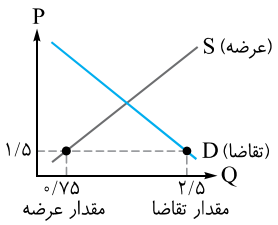
با توجه به یادآوری و نکتهٔ فوق، فقط قسمت «ب» در گزینهٔ «۴» صحیح است.

۳۴۲. گزینهٔ ۱ با توجه به نمودار، محل برخورد منحنی‌های S (عرضه) و D (تقاضا) نقطهٔ تعادلی است که قیمت تعادلی مطابق صورت تست برابر P_e = ۲/۷۵ است، اگر قیمت تعادلی (۲/۷۵)، معادل ۱/۲۵ کاهش یابد، یعنی:

قیمت جدید ۱/۵ = ۱/۲۵ (مقدار کاهش) − ۲/۷۵ (قیمت تعادلی)

مشاهده می‌شود بعد از کاهش ۱/۲۵ واحد، قیمت جدید معادل ۱/۵ واحد پولی است؛ یعنی از قیمت تعادلی کمتر است، پس بازار با شرایط مازاد تقاضا (کمبود عرضه) روبه‌رو است. اگر از روی قیمت ۱/۵ بر روی دو منحنی عرضه و تقاضا دو نقطه انتخاب و x متناظر با این نقاط را از هم کم کنیم مقدار کمبود عرضه به دست می‌آید، بنابراین مقدار کمبود عرضه (مازاد تقاضا) برابر ۱/۷۵ مقدار کالا خواهد بود:

مازاد تقاضا یا کمبود عرضه ۱/۷۵ = ۰/۷۵ − ۲/۵

۳۴۳. گزینهٔ ۱ الف: با مشاهدهٔ نمودارهای S (عرضه) و D (تقاضا) و محل برخورد آن دو متوجه می‌شویم که قیمت تعادلی، ۱۵۰۰ تومان است. از طرفی می‌دانیم در تعادل درآمد تولیدکنندگان (یا همان مخارج مصرف‌کنندگان) از رابطهٔ مقابل به دست می‌آید: درآمد تولیدکنندگان = مقدار تعادلی × قیمت تعادلی

با توجه به اینکه درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۱۵۰۰ تومان برابر ۱۲۰۰۰ تومان است و با توجه به رابطهٔ فوق داریم:

$$\text{مقدار تعادلی} \times ۱۵۰۰ = ۱۲۰۰۰ \Rightarrow \text{مقدار تعادلی} = \frac{۱۲۰۰۰}{۱۵۰۰} = ۸$$

چون در تعادل مقدار عرضه = مقدار تقاضا = مقدار تعادلی است، پس مقدار عرضه و مقدار تقاضا برابر ۸ واحد کالا است.

توجه کنید که همواره درآمد تولیدکنندگان با مخارج مصرف‌کنندگان برابر است، یعنی مخارج مصرف‌کنندگان همان ۱۲,۰۰۰ تومان است.

ب: چون ۵۰۰ تومان از قیمت تعادل (۱۵۰۰) کمتر (ارزان‌تر) است و می‌دانیم در تمام قیمت‌های کمتر (ارزان‌تر) از قیمت تعادلی با مازاد تقاضا (کمبود عرضه) مواجه هستیم، پس در این حالت (قیمت ۵۰۰ تومان) با مازاد «تقاضا» روبه‌رو هستیم. از طرفی می‌دانیم در قیمت ۵۰۰ تومان (در حالت مازاد تقاضا) درآمد تولیدکنندگان از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

$$\text{درآمد تولیدکنندگان} = \text{مقدار عرضه} \times \text{قیمت} \Rightarrow ۵۰۰ \times \text{مقدار عرضه} = ۱۰۰۰ \Rightarrow \text{مقدار عرضه} = \frac{۱۰۰۰}{۵۰۰} = ۲$$